

עילת הסבירות, עריצות הרוב

בתורה, מופיעה אזהרה בקשר לעריצות הרוב בפסוק המפורסם:

לֹא־תִהְיֶה אַחֲרֵי־רַבִּים לְרַעַת, וְלֹא־תִעַנֶּה עַל־רֹב לְנֶטָה, אַחֲרֵי רַבִּים לְהֵטָה (שמות כ"ג)

את שני חלקי הפסוק, רש"י מפרש כך: "לא תהיה אחרי רבים לרעת" – רש"י אומר: "אם ראית רשעים מטין משפט, לא תאמר הואיל ורבים הם הנני נוטה אחריהם". "ולא תענה על ריב לנטות, אחרי רבים להטות" – רש"י אומר: "ואם ישאלך הנידון על אותו המשפט, אל תעננו על הריב, דבר 'הנוטה אחרי אותן רבים להטות' את המשפט מאמיתו (כלומר אל תסלף את משפט הצדק לפי רצון הרוב), אלא אמור את המשפט כאשר הוא, וקולר יהא תלוי בצוואר הרבים" (כלומר הרוב אשם בחטא, אפילו שהם הרוב).

משמעות הפסוק, בסיכומו של דבר, היא אזהרה שלא לנטות אחרי הרוב, כאשר הרוב רוצה לעשות דברים רעים.

ח"כ שמחה רוטמן, הציונות הדתית (קלמן ליברמן, כאן ב', 20.6.23) / צילום: יונתן בלום. מקור: [גלובס](#)

ועדת החוקה של הכנסת דנה בסוף יוני 2023, בנוסח של התיקון לחוק יסוד השפיטה. בנוסח זה נקבע כי "מי שבידו סמכות שפיטה על פי דין, לרבות בית המשפט העליון, לא ידון ולא ייתן צו נגד הממשלה, ראש הממשלה, שר משרה או נבחר ציבור אחר כפי שייקבע בחוק - בעניין סבירות החלטתם".

כלומר, בג"ץ לא יעסוק בהחלטות שיקבלו ראש הממשלה, שרים וחברי כנסת. התיקון הזה עומד במרכז ההפיכה המשטרית: השלטון מעוניין, לכאורה, לממש את רצון הבוחרים, כלומר הרוב. לכן, הצעת החוק מבקשת לבטל את זכות הביקורת השיפוטית על החלטות הממשלה.

שאלות לדיון:

- ח"כ רוטמן טוען שביטול עילת הסבירות הוא קונצנזוס, כלומר רצון הרוב. האם זאת סיבה מספיקה לביטול?
- למה בכלל צריך לדרוש מהממשלה, או מהשרים בה, שהחלטותיה יהיו סבירות?
- ללא עילת הסבירות, האם ניתן יהיה למנוע מנבחרי הציבור החלטות המפלות לרעה ציבורים מסוימים?
- ללא עילת הסבירות, האם ניתן יהיה למנוע מהממשלה לקבל החלטות שמערערות את יסודות השלטון? (כמו, למשל, גיוס מיליציות אזרחיות שיפעלו במקביל למשטרה, במקום לחזק את המשטרה).

נושא השיעור:

גבולות הדמוקרטיה

תחום הוראה:

תנ"ך, אזרחות

מאת:

ד"ר חגי דורון, מורה לתנ"ך ולהיסטוריה

"שיעור אחד ביום" הוא יוזמה שנועדה לספק במה מוגנת לדיון, בעקבות ניסיון ההפיכה המשטרית. השיעורים מיועדים לקהל הרחב, ללמידה עצמאית. השיעורים נכתבים על ידי מחנכות ומחנכים במערכת החינוך.